

УДК 159.9

Д.В. Якимець, І.Л. Моначин канд. психол. наук, доц.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ПРОТИДІЯ ШКІЛЬНОГО БУЛІНГУ В УКРАЇНІ

D.V. Yakymets, I.L. Monachyn Ph.D., Assoc. Prof.

COUNTERING SCHOOL BULLYING IN UKRAINE

На сьогодні у світі залишається критичною проблема насильства і, зокрема, булінгу – цькування та проявів агресії до особистості з метою її принизити. Сотні мільйонів дітей та молодих людей у кожному куточку планети страждають від їх проявів з боку інших людей – сторонніх і навіть рідних. Для нас є цікавим міжнародний досвід з цієї проблеми. Корисними є напрацювання таких дослідників як Д. Лейн, І.Н. Кон, І.Бердишев та інші. [1].

Булінг – це в кожному разі насильство, але не всяке насильство є булінгом(наприклад тероризм не є булінгом). Булінг є різноманітним видом насильства, і, у свою чергу теж може виражатися по-різному, тобто має свої види. Соціальна структура булінгу, як правило, має три елементи, а саме: переслідувач (булі), жертва та спостерігач. У сучасній науці існує декілька підходів до вивчення булінгу. Одні дослідники зосереджують увагу на пошуку й визначенні особистісних рис, характерних для особи булі та його жертви. Інші намагаються розглядати булінг як соціально-психологічний феномен[2].

Саме сьогодні у зв'язку з підвищеним інтересом суспільства до цієї проблеми значно зросла кількість та вираженість фактів шкільного булінгу. Учені виділяють особистісні фактори, що приводять дитину до проявів булінгу: запальний темперамент, імпульсивність характеру, брак емпатійності, егоїстичне врахування лише власних потреб, перевага бажання досягти контролю та уваги над бажанням створити дружні стосунки.

У 2016 році стартувала інформаційна кампанія Посла доброї волі UNICEF Девіда Бекхема під назвою #EndViolence. Зокрема, у рамках цієї кампанії були проведені глобальні опитування U-Report серед майже 200 000 людей у 22 країнах світу, які підтвердили наявність проблеми щодо насильства над дітьми і молоддю у світі. За результатами опитувань 67% респондентів відповідають ствердно на питання «Чи траплялись з Вами чи Вашими друзями випадки насильства?». Між тим, третина з них (33%) заявляють про те, що найчастіше джерелом насильства в їхньому житті є правоохоронні органи, ще третина (29%) потерпає від знущання однолітків і приблизно стільки ж опитаних (28%) говорять про насильство з боку батьків або піклувальників.

До 2016 року не було офіційних даних про факти шкільного насильства в Україні. Дитячий фонд ООН ЮНІСЕФ підрахував, що 67% українських школярів стикалися з проблемою булінгу, і з кожним роком бійки між дітьми стають усе частішими та жорстокішими.

Булінг – в основному латентний для оточуючих процес, але ж діти, які зазнали цькування, отримують психологічну травму різного ступеня тяжкості, що призводить до тяжких наслідків аж до самогубства. І не важливо, мав місце фізичний булінг, чи психологічний. Запобігання випадкам шкільного насильства є важливим завданням держави, оскільки жорстоке ставлення до дитини неминуче призводить до негативних наслідків. Необхідна типологізація учнів, які схильні до проявів булінгу, а також дітей, над якими частіше за все знущаються. Предметом аналізу також має стати виділення причин, що спонукають дитину до насильства. Потребує розгляду питання пасивної

участі у насиллі, оскільки булінг у школі впливає не тільки на тих, на кого він безпосередньо спрямований, але й на вимушених свідків, на шкільну атмосферу в цілому. [3].

Через значне збільшення фактів булінгу, постало питання щодо протидії факту насильства. Та головним питанням що постало перед суспільством хто буде протидіяти булінгу та як будуть працювати механізми покарання за факти насильства.

Реалізуючи загальнонаціональний правопросвітницький проект «Я МАЮ ПРАВО!», Міністерство юстиції розпочало інформаційну кампанію #СтопБулінг, орієнтовану на дітей та їхніх батьків. Питання стало наскільки актуальним, що поняття «булінг» визначили на законодавчому рівні та прописали у Законі України «Про освіту», в Кодексі України про адміністративні правопорушення (КУпАП). Визначення зафіксовано так: «булінг (цькування) – діяння (дії або бездіяльність) учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого».

За булінг, вчинений дітьми до 16-ти років, відповідають батьки або опікуни. За перший випадок булінгу – від 850 до 1700 гривень штрафу або громадські роботи на термін від 20 до 40 годин. За повторне цькування або булінг, вчинене групою осіб, – від 1700 до 3400 гривень штрафу або громадські роботи терміном від 40 до 60 годин.

З настанням 16-річного віку до кривдника мають застосовуватися санкції Кримінального кодексу України, якщо в його діях є ознаки складу злочину. У випадках особливо жорстокого поводження кривдника з жертвою кримінальна відповідальність настає з 14-ти років.

Що стосується того хто буде цими питаннями то в Україні створено Інститут освітнього омбудсмена початково запроваджено Законом «Про освіту», прийнятим 5 вересня 2017 року з метою забезпечення належних умов для реалізації права на освіту.

Інститут мав запрацювати з 1 січня 2019 року. Передбачалося утворення Служби освітнього омбудсмена чисельністю 15 працівників. Іншою ініціативою Міносвіти в цей період стало започаткування антибулінгової кампанії в українських школах, що включає контроль за підготовкою шкільних психологів.

Література

1. Ожійова Олена (2009). Булінг. Шкільний булінг: поняття та основні форми (Українська). Харків: Вчені зап. Харк. гуманіт. ун-ту «Нар. укр. акад.».

2. Coloroso Barbara. The bully, the bullied, and the bystander: from pre-school to high school: how parents and teachers can help break the cycle of violence. — Canada, 2002. — P. 218.

3. Мерцалова Т. Насиліе в школе: что противопоставить жестокости и агрессии? / Т. Мерцалова // Дир. Шк – 2000. -№ 3. – С.25-32.